

מראי מקומות- זבחים ב'

להיות דוקא בדיבור. אולם ע' בספר החינוך (קמ"ד), דכ' "ופסול מחשבה הוא, כגון שהסכים בדעתו בעת הזביחה וכו'". וע' במנחת חינוך שם (אות י"ח) שהביא מש"כ המשנה למלך (פסולי המוקדשין י"ג, א') לדייק מדברי הרמב"ם דס"ל דסגי במחשבה בעלמא פוסל, והמגיה למשל"מ שם דייק כן גם מדברי החינוך הנ"ל. והמנ"ח הביא מה שהק' המגיה שם, דהא הק' הגמ' לקמן (כ"ט) אהא דתנן המחשב בקדשים לוקה, דהא לאו שאין בו מעשה הוא, ותי' דר"י הוא דס"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו. ואם במחשבה סגי, עדיין ק', ואיך לוקין עליו (ולכא' כוונתו דא"א לעדים לדעת מה הוא חושב, וא"כ בפועל אין שייך מלקות). וכ' המנ"ח דכיון דשייך לפסול הקרבן בפה, א"כ לכא' שפיר לוקה אם פוסלה בפה, וכן תמה רעק"א בגליון להרמב"ם שם, דפשוט דשייך מלקות היכא דאומר בפה ששוחט שלא לשמה.

ג) **כשרים- ע' בראש המזבח** שהביא מה שהק' המקנה (קידושין כג:), דלכא' כיון דהכהן הוי שליח של הבעל לשחוט, א"כ לימא דכיון דלא עשה שליחותו כדבעי, א"כ יכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, וא"כ נמצא דלא עשה שליחותו כלל לשחוט, והו"ל כנוחר בעלמא. וע"ש שהאריך בזה, ובא' מדרכיו ליישב כ' דאינו מסתבר שיהי' רוצה לבטל השליחות, דא"כ נמצא דסתם הוי מטיל מום בקדשים, וודאי לא יהי' ניחא לי' להבעלים בזה, וא"כ מסתבר דרוצה שיהי' שלוחו, אף אם עושה שלא לשמה.

ד) **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה- ע' במשנה למלך** (מעשה הקרבנות י"ד, ה') שהביא ראי' מכאן דכל שלא הקריב כמו שנדר, הרי לא קיים נדרו. והביא מש"כ תוס' בחולין (כ"ב) דכיון דניתן הבהמה להכהן, כבר קיים נדרו, וכפשוטו כוונתו להק' דא"כ למה צריך להביא עוד קרבן היכא דשחטו שלא לשמה, הרי כבר קיים נדרו, והניח בצ"ע. וע' בחזון איש (או"ח קמ"ב, ב') דנקט דאין כוונת תוס' שם שקיים נדרו ממש, אלא

א) **כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים- מה** שנקט המשנה שחיטה, כ' תוס' דעבודה קמייתא נקט, והוא הדין להולכה וקבלה וזריקה שצריכים להיות לשמן. וע"ש בהמשך דבריו דכ' דמה דאי' לקמן בעמוד ב' דלשם ו' דברים הזבח נזבח, ה"ה שאר הד' עבודות וגם הקטרה צריכים להיות לשם ו' דברים אלו. אולם ע' במשנה למלך (מעשה הקרבנות ד', י"א) שדייק מדברי הרמב"ם שם דרק שחיטה צריך להיות לשם הו' דברים, והד' עבודות צריכים רק כוונה לשם הזבח והזובח. ועוד הוסיף דלכ"ע אם אינו מכוון לד' דברים (חוץ מלזבח ולזובח) בשעת שחיטה, הקרבן כשר וגם עולה לבעליו, ולא הוצרכו לכוון לשמן אלא למצוה בעלמא, וכ"כ תוס'. אולם הלחם משנה שם כ' דמשמע מדברי הרמב"ם דבכל ו' דברים אם אינו מכוון לשמן, אף דהקרבן כשר, מ"מ אינו עולה לשם בעליו. וע' בחי' הגרי"ז (מעשה הקרבנות ד', י"א, ד"ה ולפי"ז) דנקט כהמל"מ, דגם דעת הרמב"ם הוא כתוס' לענין הד' דברים, דאף אם חסר הלשמה אין הקרבן נפסל. והוא ביאר שהוא משום דלעולם אמרי' בקרבנות דסתמא לשמה, ואפי' אם חושב בהדיא להיפוך, מ"מ הקרבן בעצמותו לשמה הוא, וא"כ אין שייך שיהי' חסר בהלשמה של הקרבן. ומה שהקרבן אינו עולה לשם בעליו אם אינו לשם קרבן זה או לשם בעליו, אי"ז משום שיש חסרון בהדין לשמה שבו, אלא משום שיש דין שני בחושב לשם קרבן אחר או בעלים אחר, והיינו פסול מחשבה, דבשינוי בעלים ושינוי קודש איכא פסול מחשבה, דפוסל הקרבן (או עכ"פ שאינו עולה לבעלים לשם חובה) וזה לא מצינו בד' דברים אחרים שצריכים להיות לשמן. וע"ש בריש דבריו שם דביאר דדין פסול מחשבה הוא דין אחרת, שנלמד מלא יחשב, והוא דין מיוחד בקרבנות, ואין זה משום הדין מחוסר לשמה כלל, אלא דין מחודש הוא דפוסל הקרבן.

ב) **שלא לשמן- ע' בתוס' בד"ה כל בסוף דבריו** דציין לדבריו בב"מ (מג:), ושם כ' דבמחשבה בלחוד לא סגי לפסול, וצריך

שלא לשמה לא ק' כלל, דהתורה לא אסר החלות, אלא המחשבה, וכיון שכן, הרי עבר האיסור, שחשב שלא לשמה, וא"כ אין ק' כלל מה שממילא חל החלות, ויש לדחות. ותי' הקו"ה דהא דאמרי' לא מהני הוא רק היכא דהאדם פועל כל החלות, אבל היכא דהחלות נעשה ע"י מעשה, אף דצריך גם מחשבת אדם, מ"מ הרי החלות נפעל ע"י מעשה שלו, ולכן לא אמרי' בזה דאי עביד לא מהני (וכן אי' יסוד זה בזכר יצחק [מ"ו]). וע"ע בשער המלך (קרבן פסח א', ה') דכ' דלא אמרי' כלל בקדשים דאי עביד לא מהני, דכיון דבקדשים בעינן שנה עליו לעכב, ממילא מה דאמר רחמנא לא תעביד לא סגי לפוסלו.

(ח) **ואסור לשנויי בהו- ע' בלקוטי הלכות (זבח תורה ד"ה ואסור) דכ' דלא רק דאסור לשנויי בהו, אלא דאף אינן יכולין לעשות עבודות הללו המאוחרות בסתם, משום דכל העושה על דעת ראשון הוא עושה, וכיון שעשה הראשון שלא לשמה, צריך להפקיעו מזה ולעשותו לשמה, ולא מהני סתמא לזה [ולכא"ו זהו אפי' לפי היסוד של הגרי"ז דלהלן, ויש לע' בזה].**

(ט) **אלמא סתמא נמי כלשמן דמי- ע' בקהלות יעקב (סי' ב'), דכ' דכפשוטו הי' נראה לפרש כוונת הגמ' דמה דאמרי' דסתמא לשמה קאי, היינו דנחי דאין לו מחשבה מפורשת, מ"מ איכא מחשבה נעלמה בפנימיות מחשבתו דאדעתא דעולה קעביד, כיון דלהכי קאי, וגם סתמא דאדעתא דבעלים קא עביד, ולא אדעתא דאחר. אבל כ' דא"א לפרש כן, מהא דאמרי' לקמן דחטאת לשם חולין כשר, דלאו מינה לא מחריב בה, ודל חולין מהכא הו"ל סתמא, והתם כשחושב בהדיא לשם חולין הא ודאי ליכא כלל מחשבת לשמה, אפי' בפנימיות מחשבתו. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מעשה הקרבנות ד', י"א) שכ' ג"כ להוכיח יסוד זה, "דיסוד דין זה דזבחים בסתם לשמן עומדים הוא חלות דין בגוף הקרבן, דהוא קרב ממילא לשמו, וכו'". וע"ש שכ' (כמו שהבאנו לעיל) דאף היכא שחושב להיפוך אין החסרון בהקרבן משום שאינו לשמה, אלא פסול מחשבה הוא שחל בהקרבן. אבל הקה"י כ' להוכיח בדעת תוס' במנחות (מ"ב) ורש"י לקמן הוא דעיקר הפסול היכא דחושב להדיא להיפוך הוא משום דעכשיו חסר בהלשמה. וע"ע**

דלענין בל תאחר אמר כן, דאינו כמו שאמר ולא הפריש, או הפריש ולא הקריב, ואינו עובר בל תאחר, אבל לענין שאר דברים לא הוי קיום נדרו.

(ה) **שמעון אחי עזרי' אומר, שחטן לשם גבוה מהן כשרין, לשם נמוך מהן פסולין- ע' בקרן אורה דכ' להסתפק לפי שמעון, מהו הדין בפסח וחטאת, האם גם לדבריו פסולין בגבוה מהן, או דלמא שמעון פליג גם לענין זה. וע"ש שכ' דכיון דמצינו הרבה סתמי דהשוות פסח שלא לשמה פסול, ואף דלא שייך נמוך כלפי פסח, א"כ מוכח דאפי' שלא לשמה לגבוה פסול. וכיון דלענין פסח פסול אף שלא לגבוה, א"כ מסתבר דה"ה לענין חטאת [ולכא"ו כן יש לדייק גם מדברי רש"י על המשנה, דכ' דלקמן הגמ' דן אם כשרים היינו דעלו לבעלים לשם חובה, וא"כ פליגי בתרתי, או דלמא כשרים היינו שלא עלו לבעלים לשם חובה. ומשמע עכ"פ שאין עוד מחלוקת בין שמעון לת"ק].**

(ו) **קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה, אבל בקדושתיהו קיימי ואסור לשנויי בהו- ע' בחזון איש (זבחים א', ה') דכ' להסתפק, דכיון דשוב לא עלו לבעלים לשם חובה, א"כ אולי לא שייך עוד פסול של שינוי בעלים, כיון דבלא"ה אינו עולה לבעלים לשם חובה, ורק שינוי קודש עדיין יהי' שייך בה, דהא סכ"ס קרבן עולה (למשל) הוא, ואסור לשנותו מזה הקרבן. וכ' דכיון דמבואר בתוס' ד"ה כל בחד תירוצא דמתני' מיירי אף בשינוי בעלים, א"כ נמצא דדיוק הגמ' ממתני' דמ"מ אסור לשנות בו קאי אף לענין שינוי בעלים. אולם ע' במרכבת המשנה (פסולי המוקדשין, ריש פרק ט"ו) דכ' בדעת הרמב"ם דכיון דשוב אינו עולה לחובה לשם בעלים, א"כ שוב אין איסור לשנות העבודות המאוחרות שיהיו לשם אחרים.**

(ז) **ואסור לשנויי בהו- מבואר בסוגיין דאסור לשנות שם הקרבן לקרבן אחר. וק', דא"כ לימא דכל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וא"כ למה חל החלות פסול בהקרבן. וע' בקובץ הערות (ע"ד, ו') שהביא קו' זו לענין פיגול מהחפץ חיים, דמבואר מהרמב"ם דהפסול של פיגול הוא מה שפוסל הקרבן, והרי התורה אמרה שלא לפסול הקרבן, וא"כ למה פסול [ולנוסח זה, אולי י"ל דלענין**

בחיי ר' ארי' לייב (חלק ב', סי' א') שכ' די"ל
דאפי' אם יש פסול של מחשבה שלא לשמה
שפוסל מדין פסול מחשבה (וכדברי הגרי"ז),
מ"מ לאחר שנתחדש דין זה הרי הוא גם עוקר
הדין לשמה של הקרבן (ודלא כדברי הגרי"ז),
וכ' לדייק כן מדברי רש"י (ד"ה בסתמן), דכ'
דכל כמה דלא עקר שמייהו בהדיא הו' לשמן,
דמשמע דלאחר ששעקר שמייהו בהדיא שוב
לא הו' לשמן.

(י) אלמא סתמא נמי כלשמן דמי- ע' בחזון איש
(חלק קמא, מ"ב, א') דכ' דנראה דבכל דבר
דבעינן לשמה, פשיטא דסתמא לא מהני, ומה
שמהני כאן, היינו משום דכיון דלשם קדשים
קעביד, אע"ג שאינו חושב ביחוד לשם
הקרבן שהוא, מ"מ הרי הוא בכלל מחשבתו
גם אותו הקרבן [ודלא כמש"כ הגרי"ז ודעימי' הנ"ל]. וגם
בגט כן, אם כותב לכל מי שירצה, א"כ שפיר
חשיב לשמה, כיון שהוא לשם גירושין. ומה
שחילק הגמ' בין זבחים לגירושין, פי'
החזו"א ד"ב קדשים סתמא דידי' הו' כלשמה,
שהרי ע"כ כל עבודותיו באותו הקרבן שהוא,
ולא אינתיקו משמיהו עד דעקר להו' לשמיהו
בהדיא, אבל בגט הרי אין הכתיבה מתרמי
לגירושין דפלוני אלא ע"י מחשבתו של
הכותב".

(יא) אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת- ע' ביד
דוד שהביא מש"כ הרשב"א, ריטב"א, ור"ן
להוכיח מכאן שאי"צ שליחות בכתיבת הגט,
דהא משמע דאם הי' אשה עומדת לגירושין,
הי' מהני סתמא, ואיך מהני, הא אין הסופר
שלוחו של הבעל, אע"כ דאי"צ שליחות,
וע"ש מש"כ בזה.

(יב) אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דילמא אתי
למימר שלא לשמו- פי' תוס' דהיינו דאדם
השוחט קרבן פעמים שטועה וסובר שהוא
קרבן אחר, וכו'. וכ' השפת אמת, דלשי'
הרמב"ם דקיי"ל דעקירה בטעות לא הו'
עקירה, א"כ ליכא למגזר כן, וכ' דאולי אה"נ,
בזה פליגי ר' יוסי ורבנן. אבל כ' דמשמע
דדעת תוס' דפסק כמש"כ האור זרוע בהל'
פסחים דקיי"ל דעקירה בטעות הו' עקירה.